

ГРАНТИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ФОНДУ РОЗВИТКУ ДЕМОКРАТІЇ ДЛЯ УКРАЇНИ

GRANTS FROM THE EUROPEAN ENDOWMENT FOR DEMOCRACY FOR UKRAINE

Кобеля-Звір М.Я.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри підприємництва, торгівлі та логістики,
Львівський торговельно-економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5627-9408>

Kobelia-Zvir Mariana

Lviv University of Trade and Economics

У статті розглянуто грантові можливості Європейського фонду розвитку демократії для України. Акцентовано, що ця грантова інституція здійснює вагомий внесок в підтримку проектів, які сфокусовані на зміцненні демократичних цінностей, утвердженні демократії та верховенства права. Наголошено на тому, що громадські організації, демократичні ініціативи, активісти, незалежні медіа та журналісти, які сприяють розвитку плюралістичної та демократичної політичної системи в Україні можуть претендувати на грант від Європейського фонду розвитку демократії. Продемонстровано, що фонд є лояльним до тих представників громадянського суспільства, які не можуть знайти підтримку інших донорів. У дослідженні вказано, що основними пріоритетами Європейського фонду розвитку демократії є: антикорупція та підзвітність, незалежні платформи та соціальні медіа, громадянська активність та участь, правозахисна активність та моніторинг, громадська та політична участь жінок, інклюзивне суспільство, сексуальна орієнтація та гендерна ідентичність, мистецтво та культура, підтримка молоді. Наголошено, що грантове фінансування Європейського фонду розвитку демократії у розмірі від 10 000 до 150 000 євро доступне як для зареєстрованих організацій, так і для неформальних груп, як для політичних та суспільних рухів, так і одиночних окремих активістів, як для організацій, що мають вже досвід, так і для новостворених. У статті продемонстровано, що перевагою фонду є його гнучкість щодо надання грантів в екстрених випадках. Наведено алгоритм участі потенційних грантоотримувачів у грантових конкурсах фонду та наголошено на тому, що фонд приймає заявки без визначених дедлайнів впродовж року, розглядаючи їх 4-6 разів на рік; заявки на екстрене фінансування можуть бути розглянуті поза звичним графіком. Підсумовано: гранти Європейського фонду за демократію – це автономний та додатковий інструмент для оперативного та гнучкого надання фінансової та технічної підтримки ініціативам демократизації та захисту прав людини в європейських країнах, включаючи Україну. Наголошено, що реалізація профінансованих фондом проектів допоможе зміцнити демократичні інститути, підвищити довіру громадян до влади та сприяти сталому розвитку країни.

Ключові слова: гранти, гранти ЄС, Європейський фонд розвитку демократії, фінансування організацій громадянського суспільства, демократія.

The article examines the grant opportunities of the European Endowment for Democracy for Ukraine. It is emphasized that this grant institution makes a significant contribution to supporting projects that focus on strengthening democratic values, democracy and the rule of law in Ukraine. It is emphasized that Ukrainian civil society organizations, democratic initiatives, activists, independent media and journalists who contribute to the development of a pluralistic and democratic political system in Ukraine can apply for a grant from the European Endowment for Democracy. It is demonstrated that the fund is loyal to those representatives of civil society who cannot find support from other donors. The study indicates that the main priorities of the European Endowment for Democracy are: anti-corruption and accountability, independent platforms and social media, civic engagement and participation, human rights activism and monitoring, women's civic and political participation, inclusive society, sexual orientation and gender identity, arts and culture, and youth support. It is emphasized that grant funding from the European Endowment for Democracy in the amount of 10,000 to 150,000 euros is available for both registered organizations and informal groups, for political and social movements, and for individual activists, for organizations with experience and for newly established ones. The article demonstrates that the fund's advantage is its flexibility

in providing grants in emergency cases. The algorithm of participation of potential grantees in the fund's grant competitions is presented and it is emphasized that the fund accepts applications without any deadlines throughout the year, reviewing them 4-6 times a year; applications for emergency funding can be considered outside the usual schedule. To summarize: the grants of the European Endowment for Democracy are an autonomous and additional tool for prompt and flexible provision of financial and technical support to democratization and human rights initiatives in European countries, including Ukraine. It is emphasized that the implementation of the projects funded by the Foundation will help Ukraine strengthen democratic institutions, increase public confidence in the government, and promote sustainable development.

Keywords: grants, EU grants, European Endowment for Democracy, funding for civil society organizations, democracy.

Постановка проблеми. Становлення демократії в Україні включає в себе ряд пріоритетних напрямків, які відіграють важливу роль у забезпеченні сталого розвитку та благополуччя країни, а саме: демократія є основою для ефективної боротьби з корупцією, забезпечуючи прозорість, відкритість та відповідальність влади перед громадянами; свобода слова і доступ до незалежних медіа є ключовими для інформованості громадян та критичного мислення; активна участь громадян у прийнятті рішень сприяє формуванню відповідальної влади та зміцненню демократичних інститутів; незалежні правозахисні організації відіграють важливу роль у захисті прав людини і нагляді за дотриманням їх владою; забезпечення рівних можливостей для жінок у політиці та громадському житті є важливим для створення рівноправного суспільства; рівні права та повага до різноманітності допомагають формуванню толерантного та інклюзивного суспільства; розвиток культурного сектору і підтримка творчості сприяють культурному розвитку та формуванню національної ідентичності; розвиток молоді, сприяння її освіті, кар'єрному розвитку та участі у громадському житті є важливими для забезпечення майбутнього країни та її демократичного розвитку. Ці пріоритети є ключовими в діяльності тисяч організацій громадянського суспільства та активістів в Україні. Оскільки вони представляють здебільшого неприбутковий сектор, то на реалізацію заходів їм критично бракує фінансування. Варто зазначити, що підтримку саме таких пріоритетів в європейських країнах та Україні зокрема декларує Європейський фонд розвитку демократії (The European Endowment for Democracy (EED)). Його діяльність полягає в тому, щоб сприяти процесам демократизації, заохочувати діяльність щодо утвердження демократичних цінностей у країнах, які переживають демократичні зміни або дефіцит демократії в регіонах Європейського сусідства та за їх межами [5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Цілі, пріоритети та потенційну роль Європейського фонду розвитку демократії переважно досліджували закордонні представники, серед них: Грант Костянян, Магдалена Насеняк, Девід Кадієр, Крістіна Мікулова, Марія Лігор, Юлія Лейнінгер, Сольвейг Ріхтер та ін. [1; 3; 6;

9; 13; 14]. Варто зауважити, що ряд вітчизняних авторів ситуативно торкалися теми грантових можливостей розвитку демократичних процесів в Україні. Серед них: Д. Рубан, Є. Ходаківський, П. Бондаренко [2; 4]. Гранти для організацій громадянського суспільства були у фокусі уваги низки авторів, як-от: Ю. В. Звір, І. Максак, М. Радченко та ін. [6-8].

Враховуючи інформацію у дослідженнях науковців, доцільно зауважити, що не здійснено глибокого аналізу грантових можливостей Європейського фонду розвитку демократії для України.

Постановка завдання. Метою дослідження є розкрити грантові можливості Європейського фонду розвитку демократії для України, проаналізувати його цілі та пріоритети, а також встановити особливості участі заявників у його конкурсах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Європейський фонд за демократію – це грантова інституція, створена Європейським Союзом (ЄС) та його членами у 2013 році. Вона виступає як незалежний міжнародний фонд для підтримки демократії в регіонах, таких як Близький Схід і Північна Африка, Західні Балкани, Туреччина та «Східне партнерство» та ін.

Оскільки Україна, поряд із Вірменією, Азербайджаном, Білоруссю, Грузією, Молдовою входить до «Східного партнерства», то для неї відкриті грантові можливості Європейського фонду розвитку демократії. Громадські організації, демократичні ініціативи, активісти, незалежні медіа та журналісти, які сприяють розвитку плюралістичної та демократичної політичної системи можуть претендувати на грант від EED. Його перевага – у наданні підтримки новим, новоствореним або незареєстрованим, неофіційним групам, молодіжним ініціативам та окремим особам. Водночас варто зауважити: цінність фонду – в тому, що він робить особливий акцент на підтримці тих, хто не може отримати фінансування від інших фондів та програм ЄС, або ж тих, хто має обмежений або взагалі не має доступу до грантів інших донорів, та спеціалізується на наданні непомітної підтримки чутливих ініціатив [4; 10].

Основне, що береться до уваги як ключовий критерій для надання фінансування, – відданість демократичним цінностям, правам людини та принципам ненасильства.

На думку експертів, EED – додатковий інструмент для надання оперативної та гнучкої підтримки демократизації та захисту прав людини в Україні та європейських країнах загалом.

Як зазначено в документації фонду, його основними пріоритетами є:

- **Антикорупція та підзвітність.** Визнаючи корупцію основною перешкодою для розвитку демократії, EED підтримує активістів, які борються з хабарництвом і сприяють громадській підзвітності та громадському контролю в управлінні на всіх рівнях.

- **Незалежні платформи та соціальні медіа.** EED підтримує місцеві медіа, включаючи блогерів, цифрові платформи та інші інноваційні новини та інформаційні засоби, щоб розвиватися як незалежні та якісні канали комунікації як механізм для забезпечення плюралізму медіа та доступу до незалежної та альтернативної інформації.

- **Громадянська активність та участь.** Забезпечуючи молоді, масові та інноваційні форми громадянської участі, EED сприяє розвитку громади та допомагає людям робити внесок і впливати на свою громаду та суспільство. EED підтримує громадянську активність гнучким способом, адаптуючись до місцевих потреб і контексту, що швидко змінюється.

- **Правозахисна активність та моніторинг.** Підтримка правозахисників на основі потреб на місцях, особливо в репресивному середовищі, де іншим донорам важко працювати, становить основну частину портфоліо EED.

- **Громадська та політична участь жінок.** Спрямування змін для того, щоб жінки відігравали повноцінну роль у демократичному процесі, є важливою частиною роботи EED і наскрізним питанням, яке враховується в усіх ініціативах. EED твердо відданий розвитку гендерної рівності в розбудові демократії та спонукує велику кількість організацій, що займаються проблемами жінок.

- **Інклюзивне суспільство, сексуальна орієнтація та гендерна ідентичність.** Дискримінація та відчуження на підставі сексуальної орієнтації та/або гендерної ідентичності (SOGI) є порушенням прав людини, але, на жаль, є реальністю в багатьох країнах. У деяких місцях це посилюється законодавством, яке обмежує, переслідує або прямо забороняє групи, які працюють над проблемами SOGI. Стримана підтримка EED має вирішальне значення в таких випадках.

- **Мистецтво та культура.** Мистецька та культурна діяльність може стати нетрадиційним, але ефективним засобом демократичних змін. EED допомагає окремим особам або ініціативам, які використовують традиційне чи інноваційне мистецтво для просування демократичних цінностей і свободи вираження.

- **Підтримка молоді.** Надання молоді інструментів і знань для участі в громадській діяльності та створення кращого майбутнього

для себе та своїх країн є важливим аспектом підтримки EED і наскрізним питанням, яке враховується в усіх ініціативах [4].

Варто зазначити, попри задекларовані пріоритети, EED підтримує ініціативи, що охоплюють широкий спектр тем, але не обмежуються заздалегідь визначеним списком.

Як продемонстрував аналіз грантових можливостей EED, він надає декілька видів підтримки, як-от:

1. Фінансування ініціатив із культивування демократії.

2. Профільне фінансування та інституційна підтримка EED – зазвичай передбачає покриття поточних витрат, особливо в наступних випадках:

- Проміжне фінансування: зарплати, витрати на утримання офісу та інші аналогічні витрати, необхідні для роботи, що має безпосереднє відношення до цілей EED, протягом обмеженого терміну доти, доки не зможуть підключитися інші донори.

- Початкове фінансування: зарплати, витрати на утримання офісу та інші аналогічні витрати, необхідні для становлення організації і підтримки недавно створеної організації, або для сприяння підвищення рівня її діяльності протягом обмеженого терміну [4].

Як зазначається в програмних документах EED, він не має офіційного діапазону фінансування. Зазвичай фонд отримує проєктні пропозиції на підтримку від 10 000 до 150 000 євро, але також надає гранти як нижче, так і вище цього діапазону. У середньому підтримка становить **від 40 000 до 60 000 євро**. Варто зауважити, що грантоотримувачі, поряд із грантом на свій проєкт від EED, можуть залучати **співфінансування** з іншими організаціями [4].

Перевагою EED є достатня гнучкість у наданні допомоги, а саме: поряд із звичайними грантами надає екстрену підтримку тим, хто вкрай потребує допомоги в скрутних ситуаціях, хто перебуває у виняткових обставинах під час кризи. У таких випадках грант від EED повинен відігравати унікальну значиму роль в допомозі грантоотримувачу. Ці випадки мають бути належним чином обґрунтовані (до прикладу, якщо заявник висловлює бажання розпочати свою ініціативу якомога швидше, то лише даний факт не виправдовує термінової підтримки) [4].

Як доказ гнучкості EED можна навести той факт, що на наступний день після повномасштабного вторгнення Росії на територію України виконавчий комітет фонду запустив механізм швидкого реагування. Багато активістів, волонтерських рухів, громадських організацій були профінансовані задля швидкої реакції на події, що тоді відбувалися в Україні. Завдяки фінансуванню фонду вони надають гуманітарну допомогу людям, які живуть на територіях, що постраждали від війни, надсилають медичні та продовольчі вантажі для сил територіальної оборони, а також збирають докази військових

злочинів Росії, а українські незалежні журналісти ведуть репортажі з передової та роблять збалансовані медіапродукти про війну [12].

Як зазначають експерти, EED є насправді дуже гнучким та доступним для потенційних грантоотримувачів. Подати заявку на підтримку досить просто. Заявнику необхідно скористатися окремою вкладкою на веб-сайті EED, перейшовши на захищений портал заявок, де можна знайти форму заявки та інструкції щодо подання проектної пропозиції. Варто наголосити, що для подачі заявки необхідно навести деталізований опис проекту: його мету, види діяльності, очікувані результати, систему управління ризиками проекту, можливості та досвід заявника, а також варто вказати, до яких донорів ще звертався заявник. До заявки варто додати бюджет проекту [11].

Перевагою EED є розгляд запитів на підтримку постійно, тому заявники можуть подати свої пропозиції в будь-який час. На веб-сайті фонду зазначено: виконавчий комітет, що приймає остаточне рішення про фінансування, збирається приблизно кожні два місяці. В екстрених випадках фонд може приймати рішення поза своїм звичним графіком.

Отже, гранти EED – це незалежний, доповнюючий механізм для надання швидкої та гнучкої фінансової та технічної підтримки процесам демократизації та просуванню прав людини в європейських країнах та Україні зокрема.

Висновки. Аналіз можливостей Європейського фонду розвитку демократії продемонстрував, що ця грантова інституція здійснює вагомий внесок у підтримку проектів, які сфокусовані на зміцненні демократичних цінностей, утвердженні демократії та верховенства права в Україні. Фонд є лояльним до тих представників громадянського суспільства, які не можуть знайти підтримку інших донорів. Грантове фінансування фонду у розмірі від 10 000 до 150 000 євро доступне як для зареєстрованих організацій, так і для неформальних груп, як для політичних та суспільних рухів, так і одиночних активістів, як для організацій, що мають вже досвід, так і для новостворених. Перевагою фонду є його гнучкість щодо надання грантів в екстрених випадках. Як висновок можна зазначити, що гранти Європейського фонду за демократію – це автономний та додатковий інструмент для оперативного та гнучкого надання фінансової та технічної підтримки ініціативам демократизації та захисту прав людини в європейських країнах, включаючи Україну. Реалізація профінансованих фондом проектів допоможе зміцнити демократичні інститути, підвищити довіру громадян до влади та сприяти сталому розвитку країни. Наступні наші дослідження повинні стосуватися аспектів результативності грантової підтримки EED окремих проектів в Україні.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Hrant Kostanyan, Magdalena Nasieniak. Moving the EU from a Laggard to a Leader in Democracy Assistance: The Potential Role of the European Endowment for Democracy. *CEPS Policy Briefs*. June 2012. No. 273. 8 p. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2090995 (дата звернення: 02.03.2024).
2. Рубан Д. Інноваційні інструменти розвитку місцевої демократії для повоєнного відновлення України. *Публічне управління для сталого розвитку: виклики та перспективи на національному та місцевому рівнях* : V Міжнар. наук.-практ. конф., 26-27 жовтня 2023 р., м. Київ / за заг. ред. Трофименко М.В. Київ : МДУ, 2023. С. 109–112. URL: https://repository.mu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5738/1/publ_upr_dlya_stal_rozv_konf_2023.pdf#page=110 (дата звернення: 13.03.2024).
3. David Cadier, Kristina Mikulova. *European Endowment for Democracy*. Routledge, Democratization in EU Foreign Policy, 2015. 1st Edition. 19 p. URL: <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9781315714912-7/european-endowment-democracy-david-cadier-kristina-mikulova> (дата звернення: 14.03.2024).
4. Ходаківський Є., Бондаренко П. Електронне урядування як передумова розвитку електронної демократії. *Управління та адміністрування в умовах протидії гібридним загрозам національній безпеці* : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 22 листопада 2022 року). Київ : ДУІТ, ХНУРЕ, 2022. С. 327-330. URL: <http://surl.li/plyau> (дата звернення: 21.03.2024).
5. The European Endowment for Democracy. URL: <https://www.democracyendowment.eu/> (дата звернення: 27.03.2024).
6. Максак І., Радченко М. Європейські гранти у контексті неформальної освіти. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*. 2023. Том 177 № 21. С. 21–26. URL: <https://visnyk.chnpu.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/83> (дата звернення: 16.03.2024).
7. Кобеля-Звір М.Я., Звір Ю.В. Гранти Міжнародного Вишеградського Фонду на підтримку регіонального співробітництва. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2024. № 19. С. 274–281. URL: <http://www.tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/500> (дата звернення: 24.03.2024).
8. Кобеля-Звір М.Я. Гранти програми МАРПА для громадських та освітніх організацій в умовах війни. *Науковий журнал «Економіка і регіон»*. Полтава : ПНТУ, 2024. Т. (1 (92)). С. 115–119. URL: <https://journals.nupp.edu.ua/eir/article/view/3317> (дата звернення: 28.03.2024).
9. Maria Ligor. European endowment for democracy – supporting the unsupported. *Europolity – Continuity and Change in European Governance*. 2014. 21 p. URL: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=267746> (дата звернення: 03.03.2024).

10. EED FAQs. *The European Endowment for Democracy*. URL: https://apply.democracyendowment.eu/files/FAQ/FAQ_EN.pdf (дата звернення: 13.03.2024).

11. Подати заявку. *The European Endowment for Democracy*. URL: <https://apply.democracyendowment.eu/Apply/ua> (дата звернення: 04.03.2024).

12. ANNUAL REPORT 2022. 70 p. *The European Endowment for Democracy*. URL: <https://www.democracyendowment.eu/pdfs/EED-Annual-Report-2022.pdf> (дата звернення: 07.03.2024).

13. Julia Leininger, Solveig Richter. Flexible and Unbureaucratic Democracy Promotion by the EU? The European Endowment for Democracy between Wishful Thinking and Reality. August 14, 2014. 8 p. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2480309 (дата звернення: 18.03.2024).

14. Julia Leininger, Solveig Richter. The European Endowment for Democracy between Wishful Thinking and Reality. Flexible and Unbureaucratic? November 1, 2012. 4 p. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2480126 (дата звернення: 14.03.2024).

REFERENCES:

1. Hrant Kostanyan, Magdalena Nasieniak (June 2012) Moving the EU from a Laggard to a Leader in Democracy Assistance: The Potential Role of the European Endowment for Democracy. *CEPS Policy Briefs*, No. 273, 8 p. Available at: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2090995 (accessed March 2, 2024).

2. Ruban D. (October 26-27, 2023) Innovatsijni instrumenty rozvytku mistsevoi demokratii dlia povoiennoho vidnovlennia Ukrainy [Innovative tools for the development of local democracy for the post-war recovery of Ukraine]. *Publichne upravlinnia dlia staloho rozvytku: vyklyky ta perspektyvy na natsional'nomu ta mistsevomu rivniakh: V Mizhnar. nauk.-prakt. konf. / za zah. red. Trofymenko M. V. Kyiv : MDU*, pp. 109–112. Available at: https://repository.mu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5738/1/publ_upr_dlya_stal_rozv_konf_2023.pdf#page=110 (accessed March 13, 2024).

3. David Cadier, Kristina Mikulova (2015) *European Endowment for Democracy*. Routledge, Democratization in EU Foreign Policy, 1st Edition. 19 p. Available at: <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9781315714912-7/european-endowment-democracy-david-cadier-kristina-mikulova> (accessed March 14, 2024).

4. Khodakivs'kyj Ye., Bondarenko P. (November 22, 2022) Elektronne uriaduvannia iak peredumova rozvytku elektronnoi demokratii [Electronic governance as a prerequisite for the development of electronic democracy]. *Upravlinnia ta administruvannia v umovakh protydii hibrydnym zahrozam natsional'nij bezpetsi : materialy III Mizhnarodnoi naukovy-praktychnoi konferentsii*. Kyiv: DUIT, KhNURE, pp. 327–330. Available at: <http://surl.li/plyay> (accessed March 21, 2024).

5. The European Endowment for Democracy. Available at: <https://www.democracyendowment.eu/> (accessed March 27, 2024).

6. Maksak I., Radchenko M. (2023) Yevropejs'ki hranty u konteksti neformal'noi osvity [European grants in the context of non-formal education]. *Visnyk Natsional'noho universytetu «Chernihivs'kyj kolehium» imeni T. H. Shevchenka*, vol. 177, no. 21, pp. 21–26. Available at: <https://visnyk.chnpu.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/83> (accessed March 16, 2024).

7. Kobelia-Zvir M. Ya., Zvir Yu. V. (2024) Hranty Mizhnarodnogo Vyshehrads'koho Fondu na pidtrymku rehional'noho spivrobotnytstva [Grants of the International Visegrad Fund to support regional cooperation]. *Tavrjys'kyj naukovyj visnyk. Serija: Ekonomika.*, no. 19, pp. 274–281. Available at: <http://www.tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/500> (accessed March 24, 2024).

8. Kobelia-Zvir M. Ya. (2024) Hranty prohramy MATRA dlia hromads'kykh ta osvithnikh orhanizatsij v umovakh vijny [Grants of the MATRA program for public and educational organizations in wartime conditions]. *Naukovyj zhurnal «Ekonomika i rehion»*. Poltava : PNTU. Vol. (1 (92), pp. 115–119. Available at: <https://journals.nupp.edu.ua/eir/article/view/3317> (accessed March 28, 2024).

9. Maria Ligor (2014) European endowment for democracy – supporting the unsupported. *Europolity – Continuity and Change in European Governance*, 21 p. Available at: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=267746> (accessed March 3, 2024).

10. EED FAQs. *The European Endowment for Democracy*. Available at: https://apply.democracyendowment.eu/files/FAQ/FAQ_EN.pdf (accessed March 13, 2024).

11. Podaty zaiavku [Submit an application]. *The European Endowment for Democracy*. Available at: <https://apply.democracyendowment.eu/Apply/ua> (accessed March 4, 2024).

12. ANNUAL REPORT 2022. 70 p. *The European Endowment for Democracy*. Available at: <https://www.democracyendowment.eu/pdfs/EED-Annual-Report-2022.pdf> (accessed March 7, 2024).

13. Julia Leininger, Solveig Richter. (August 14, 2014) Flexible and Unbureaucratic Democracy Promotion by the EU? The European Endowment for Democracy between Wishful Thinking and Reality. 8 p. Available at: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2480309 (accessed March 18, 2024).

14. Julia Leininger, Solveig Richter (November 01, 2012) The European Endowment for Democracy between Wishful Thinking and Reality. Flexible and Unbureaucratic?. 4 p. Available at: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2480126 (accessed March 14, 2024).